

УДК 323.1:81'246.3](477):061.1ЄС

Роль лінгвістичного ландшафту у зміцненні монолітності ЄС

Юськів Б. М.¹, д.політ.н., проф. каф. МІКарпчук Н. П.², д.політ.н., проф. каф. МК і ПА

¹ Львівський національний університет імені Івана Франка
(вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна)

² Східноєвропейський національний університет ім. Л. Українки
(просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, Україна)

З процесом розширення Союзу багатомовність стає одним із ключових елементів європейської інтеграції. ЄС засновано на принципах різноманітності культур, звичаїв і вірувань, і це все включає й мови. Таке розмаїття втілено в девізі ЄС — «єдність у різноманітності». Мови є основою для європейців, які хочуть працювати разом, а сприяння мультилінгвізму стало одним із способів їх об'єднати. Під «мультилінгвізмом» в ЄС розуміють «спроможність спільнот, груп та окремих осіб застосовувати на постійній основі більше ніж одну мову у своїй повсякденній діяльності» [1]. З іншого боку, мовна політика є сферою повноважень кожної держави-члени ЄС, які намагаються не лише слідувати вимогам ЄС щодо мультилінгвізму, але й враховувати інтереси власного суспільства. А це дозволить до неоднакового розуміння мультилінгвізму країнами.

Мета нашого дослідження — перевірити гіпотезу, що ефективні комунікації на основі розвитку мультилінгвізму сприяють посиленню монолітності об'єднання європейських держав в структурі ЄС.

Основна гіпотеза дослідження: мультилінгвістична політика ЄС сприяла зміцненню єдності спільноти і на сьогодні об'єднання європейських держав в структурі ЄС представляє собою досить монолітну цілісність. Альтернативна гіпотеза: попри зусилля центральних органів ЄС щодо втілення планів мовної політики, відцентрові тенденції в спільноті є відчутними і в структурі спільноти добре проглядаються поділ її на частини, зокрема з погляду лінгвістичного ландшафту.

Для аналізу введено поняття «лінгвістичний ландшафт», яке асоціюється з мультилінгвізмом і тлумачиться як загальна картина мов, якими володіють і користуються в країні. Тобто лінгвістичний ландшафт асоціюється з мультилінгвізмом. Основними складниками мовного ландшафту є: розвиток національних / регіональних мов країни; вивчення та рівень знань іноземних мов в країні; вивчення мов країни іноземцями, які перебувають на території країни; використання мов у функціонуванні діяльності держави, державних установ, бізнесу; міжнародні комунікації, які здійснюють громадяни країни.

Якщо проаналізувати мовну політику ЄС загалом і мовну політику держав-членів, то можна переконатися, що основні напрями цих політик цілком адекватно проектується на структуру лінгвістичного ландшафту саме в такому тлумаченні. Це дає підстави бути впевненими, що вивчивши структуру лінгвістичного

ландшафту, ми фактично матимемо картину наслідків політики мультилінгвізму ЄС та її учасників.

Вважаємо, що лінгвістичний ландшафт змінюється в межах двох крайніх рівнів: 1) рівень монолінгвізму, коли держава жорстко захищає й підтримує на офіційному рівні одну національну мову (як, наприклад, Франція чи Великобританія), не забороняючи при цьому вживання інших мов, але суто на побутовому рівні; 2) рівень мультилінгвізму, коли офіційно заохочують використання кількох мов у практичній діяльності й комунікаціях з іншими (наприклад, політика мультилінгвізму ЄС, яка закликає громадян до володіння рідною мовою плюс двома іншими, як правило, регіональна мова плюс англійська чи мова найближчого сусіда плюс англійська). Однак, природно, що у більшості країн лінгвістичний ландшафт набуває якогось проміжного стану, наприклад, коли, будучи монолінгвальними, уряди популяризують підвищення рівня володіння іноземними мовами.

Побудова системи узагальнюючих індексів, кластерний і факторний аналізи дали змогу довести, що чим вищий рівень лінгвістичного ландшафту, тобто чим вищий рівень мультилінгвізму, тим вищий рівень монолітності об'єднання. З'ясовано чинники, які сприяють розвитку лінгвістичного ландшафту країн-членів ЄС.

На основі аналізу лінгвістичного ландшафту країн-членів ЄС можемо висувати, що мультилінгвізм спроможний посилити монолітність ЄС. З одного боку, широке використання мов посилює когезію у межах Європейської Спільноти, а з іншого — вимоги для мігрантів стосовно володіння державною мовою сприяють не лише їх інтеграції до нового суспільства, але й посилюють взаємодію на національному й локальному рівнях. Дослідження продемонструвало, що країни з високим індексом лінгвістичного ландшафту — це переважно країни Західної й Північної Європи, п'ять країн-засновниць й дві країни першої, три третьої й дві четвертої хвилі розширення з високим рівнем ВВП. Вони є лідерами за використанням іноземних мов в освітній діяльності, ефективною мовною політикою інтеграції мігрантів, вжитку іноземних мов в буденній практичній діяльності й міжнародній комунікації за допомогою Інтернету. Низький індекс лінгвістичного ландшафту мають країни переважно Південної й Східної Європи, з нижчим рівнем ВВП, які пізніше приєдналися до Європейської Спільноти. Вони ж і відстають за згаданими вище показниками, ймовірно через те, що ще не спромоглися розробити ефективних механізмів впровадження мультилінгвізму.

Отже, статистичні дані підтверджують гіпотезу, що високий індекс (рівень розвитку) лінгвістичного ландшафту демонструє домінування доцентрових сил в окремих державах-членах й сприяє монолітності ЄС; натомість низький індекс лінгвістичного ландшафту, який загалом притаманний монолінгвальним спільнотам, свідчить про слабку когезію й переважання відцентрових тенденцій, що послаблює монолітність Європейської Спільноти.

[1] Commission of the European Communities. Final Report. High Level Group on Multilingualism. European Communities, 2007. 36 p. [Електронний ресурс]. Доступно: http://biblioteca.esec.pt/cdi/ebooks/docs/High_level_report.pdf.